Xulosa. Bugungi tilshunoslikdagi tendensiya yangi yondashuvlardan foydalangan holda badiiy asarlarda etnogeografik atamalar bilan bog‘liq tadqiq etilgan bo‘lsa-da, ularni: a) etnotoponimlar (joy nomlari); b) etnooykonimlar (aholi punktlari nomlari); d) etnogidronimlar (suv obyektlari nomlari); e) etnooronimlar (tog‘ nomlari); f) etnofitonimlar (o‘simlik nomlari); g) etnozoonimlar (hayvonlar nomlari) tahlilga tortilmagani tadqiqotlar ko‘lamini kengaytirishni talab etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

(1). Hasanov H.H. Tanlangan asarlar. 1-jild. G‘oya muallifi va to‘plab, nashrga tayyorlovchi M.M.Avezov. T.; “VNESHINVESTPROM”, 2019, 335-bet.

(2). Ҳошим М. Беш юз йиллик қомус. “Тафаккур”, 2003, № 1, 24–25-бетлар.

(3). Расулов Р. Бобур–ўзбек тилининг софлиги учун курашувчи. Бобур ва ўзбек миллий маданияти тараққиётининг айрим масалалари. Андижон, 1993, 44-bet.

(4). Холмонова З. “Бобурнома” лексикаси. Тошкент, “Фан”, 2007.

(5). Захириддин Муҳаммад Бобур. Бобурнома. Тошкент, “Ўқитувчи”, 2008, 288-бет.

(6). Jean-Louis BACQUE-GRAMMONT. Le livre de Babour. Paris, 1985.

Salayeva Quvonchoy (Urganch davlat universiteti magistranti; e-mail: salayevaquvonchoy8@gmail.com),
Bahodirova Feruza (Urganch davlat universiteti “Fakultetlararo chet tillari” kafedrasi dotsenti, PhD)

KONSEPTUAL METAFORANING TILSHUNOSLIK HAMDA ADABIYOTSHUNOSLIKDAGI AHAMIYATI

Annotatsiya. *Maqolada kontseptual metaforaning tilshunoslik va adabiyotshunoslikdagi ahamiyati ko‘rib chiqilib, uning sof badiiy yoki ritorik vosita emas, balki kognitiv va lingvistik vosita sifatidagi roliga e’tibor qaratiladi. An’anaviy metafora nazariyalarini muhokama qilishdan boshlab, metaforani she’riy va majoziy til bilan cheklaydigan klassik qarashlarni tanqid qiladi. Zamonaviy tadqiqotlarga asoslanib, u “quvr metaforasi”ni kiritgan Maykl Reddi va konseptual metafora nazariyasini ishlab chiqqan Jorj Lakoff kabi olimlarning hissalarini ta’kidlab, inson tafakkuridagi manba va maqsad sohalari o‘rtasidagi tizimli xaritalashni ta’kidlaydi.*

Kalit so‘zlar: *metafora, konseptual metafora, lingvistik nazariya, klassik nazariya, kognitiv xususiyat, xaritalash.*

ЗНАЧЕНИЕ КОНЦЕПТУАЛЬНОЙ МЕТАФОРЫ В ЛИНГВИСТИКЕ И ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИИ

Аннотация. *В статье рассматривается значение концептуальной метафоры в лингвистике и литературоведении, акцентируется внимание на ее роли как когнитивного и лингвистического инструмента, а не чисто художественного или риторического приема. Начиная с обсуждения традиционных теорий метафоры, авторы критикуют классические взгляды, которые ограничивают метафору поэтическим и образным языком. Опираясь на современные исследования, они освещают вклад таких ученых, как Майкл Редди, который ввел “Метафору проводника”, и Джордж Лакофф, который разработал концептуальную теорию метафор, подчеркивая систематическое сопоставление исходной и целевой областей в человеческом познании.*

Ключевые слова: *метафора, концептуальная метафора, лингвистическая теория, классическая теория, когнитивная характеристика, картографирование.*

THE SIGNIFICANCE OF CONCEPTUAL METAPHOR IN LINGUISTICS AND LITERARY STUDIES

Annotation. *The article discusses the significance of conceptual metaphor in linguistics and literary studies, focusing on its role as a cognitive and linguistic tool rather than a purely artistic or rhetorical device. Beginning with a discussion of traditional metaphor theories, it critiques classical views that limit metaphor to poetic and figurative language. Drawing on contemporary research, it highlights the contributions of scholars like Michael Reddy, who introduced the “Conduit Metaphor”, and George Lakoff, who developed conceptual metaphor theory, emphasizing the systematic mapping between source and target domains in human cognition.*

Keywords: *metaphor, conceptual metaphor, linguistic theory, classical theory, cognitive feature, mapping.*

Kirish. Hammamiz yaxshi bilamizki, o‘zbek tilida to‘rtta ma’no ko‘chishi mavjud bo‘lib, bular: metafora (tashqi o‘xshashlik), metonimiya (aloqadorlik), sinekdoxa (butun va qism) va vazifadoshlik (vazifadagi o‘xshashlik). Konseptual metafora haqida gap borishidan avval, albatta, oddiy metafora terminining

o‘ziga to‘xtalib, izoh berib o‘tish joizdir. Demak, ”metafora” so‘zi, aslida, yunoncha so‘z bo‘lib, ”nomlanish”, ”ko‘chirish” ma’nolarini beradi. Ya’ni, predmet, narsa, hodisalaming tashqi o‘xshashiligiga, shakliy, ichki belgilariga asoslanib, ma’no ko‘chishiga metafora deyiladi. Ko‘proq tashqi o‘shashlikka metafora deyiladi. Metafora usulida nom ko‘chishi narsa va hodisalar o‘rtasida nisbiy o‘shashlikka ko‘ra bo‘ladi va ularning rangi, shakli, harakati ikkinchi shunday predmet belgisi bo‘Igan nomini oladi. Bu usul bilan ma’no ko‘chishi uchun umumiy belgi tushuncha saqlanadi. Misol uchun, “qora niyat” bunda qora so‘zida ma’no ko‘chishi kuzatilyapti. Qora qalam bo‘lganda o‘z ma’nosi bo‘lardi, qora rang bilan ichidagi yomon niyatni o‘xshatganligi sababli metafora usulida ma’no ko‘chyapti. Xususan, Arastu bu atamani keng ma’noda go‘llagan. Faylasuf o‘zining “Ritorika” asarida quyidagi fikrni ifodalaydi: Metafora yuksak darajada aniqlik, yoqimlilik va ohorlilik jozibasiga ega, undan o‘rinli foydalanish nutqni bezaydi!

Metafora ko‘proq quyidagilarga:

Odam tana a’zolariga (qo‘1, oyoq, yuz, lab, tish, yelka).

Kiyimlar va ularning biror qismiga (yoqa, etak).

Hayvon, parranda va hasharotlarning biror a’zosi (qanot, dum, tumshuq, shox).

O‘simlik va uning qismi (ildiz, tomir).

Qurollar (nayza, pichoq).

Masalan: Tog‘ning etagidagi uy. Uyimiz daryo yoqasida [1].

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Metafora folklor va badiiy adabiyotda juda ko‘p qo‘llaniladi.

Bu go‘zal tun ichida muloyimlik bilan ketma.

–Dilan Tomas

“O‘lim go‘zallikning onasidir.”

–Uolles Stivens, “Yakshanba Tongi” [2;1-b.].

Tomas va Stivensning ushbu mashhur satrlari, Aristoteldan boshlab klassik nazariyachilar “metafora” deb atagan narsaga misol bo‘ladi: bu yerda “ona”, “ketmoq” va “tun” kabi so‘zlar odatiy kundalik ma’nosida emas, balki badiiy tilning yangicha shaklida qo‘llanilgan. Metafora ko‘pchilik uchun she’riy tasavvur va retorik bezak vositasi sifatida qabul qilinadi – bu oddiy til emas, balki g‘ayrioddiy til masalasidir. “Vaqt puldir”, “vaqt resursdir” va “vaqt qimmatbaho tovar” kabi metaforik tushunchalar subkategoriya asosida yagona tizimni hosil qiladi, chunki bizning jamiyatimizda pul cheklangan resursdir va cheklangan resurslar qimmatbaho tovarlardir. Ushbu subkategoriya munosabatlari biz “ta’sir munosabatlari” deb ataydigan narsalarni belgilaydi: “vaqt puldir” degani “vaqt cheklangan resursdir”degan ma’noni anglatadi, bu esa “vaqt qimmatbaho tovardir” degan ma’noni anglatadi [4;1-b.].

Klassik til nazariyalarida metafora fikrning emas, balki tilning masalasi sifatida ko‘rilgan. Metaforik ifodalar oddiy kundalik tildagi ifodalar bilan bir-biriga zid deb hisoblangan. Kundalik tilda metafora yo‘q edi va metafora kundalik konvensiyalangan til sohasidan tashqarida joylashgan mexanizmlardan foydalanib ifoda etilar edi.Asrlar davomida klassik nazariya shunchalik kuchli qabul qilinganki, ko‘pchilik buni faqatgina nazariya ekanligini payqamagan. Nazariya nafaqat haqiqat, balki u aniq va belgilangan narsa deb qabul qilina boshlagan. “Metafora” so‘zi odatiy yoki badiiy lingvistik ifoda sifatida belgilangan bo‘lib, unda bitta yoki bir nechta so‘z odatiy va an’anaviy ma’nosidan tashqarida qo‘llanadi hamda shunga o‘xshash bir tushunchani ifodalaydi. Lekin bu masalalar faqat ta’riflar bilan cheklanib qolmasligi kerak. Bular empirik savollarni ham o‘z ichiga oladi. Albatta, izlanuvchi sifatida shunday savol tug‘iladi: klassik tilshunoslar “badiiy metafora” deb atagan lingvistik ifodalar qanday umumiy qonuniyatlarga ega? Bu savolga qat’iy javob berilganda, klassik nazariya noto‘g‘ri ekanligi aniq bo‘ladi. Badiiy metaforik ifodalarni boshqaruvchi umumiy qonuniyatlar tilning o‘zida emas, balki fikrda, ya’ni tushuncha doiralari bo‘ylab umumiy tuzilmalarda joylashgan. Bundan tashqari, bu umumiy tamoyillar, ya’ni konseptual tuzilma shaklida bo‘lgan tamoyillar nafaqat yangicha badiiy ifodalarda, balki oddiy kundalik tilda ham qo‘llanadi. Xullas, metaforaning joylashgan o‘rni tilning o‘zida emas, balki bir fikr doirasini boshqasiniki yordamida tushunishimizdadir. Metaforaning umumiy nazariyasi ana shu o‘zaro doira bo‘ylab tuzilmalarni tavsiflash orqali yaratiladi. Natijada vaqt, holatlar, o‘zgarish, sabab va maqsad kabi kundalik mavhum tushunchalar ham metaforik ekanligi aniqlanadi. Qolaversa, metafora oddiy tabiiy til semantikasi uchun markaz bo‘lib chiqadi va badiiy metafora ustida ishlash kundalik metaforani o‘rganishni kengaytiradi. Kundalik metafora minglab doiralararo tuzilmalardan iborat ulkan tizim tomonidan xarakterlanadi va bu tizim yangicha metaforalarda qo‘llanadi. Bu empirik natijalar tufayli “metafora” so‘zi zamonaviy metafora tadqiqotida boshqacha ishlatilmoqda. U “konseptual tizimdagi doiralararo tuzilma” degan ma’noni anglatmoqda. “Metaforik ifoda” esa bunday doiralararo tuzilmaning til yuzasidagi ifodasi bo‘lgan. Metaforik tuzilma tizimining kognitiv xususiyatini ko‘rsatuvchi amaliy natijalar ingliz tilshunos olimi Gibbs (1993) tomonidan muhokama qilingan.

Umuman olganda, konseptual metafora nazariyasi, eng avval, 1980-yil Jorj Lakoff va Mark Jonsonlarning "Metaphors We Live By", ya'ni "Biz bilan yashayotgan metafora" nomli asarida keltirib o'tilgan. Konseptual metafora nazariyasining asosiy maqsadi metafora nafaqat tilning uslubiy xususiyati, balki bu fikrning o'zidir, ya'ni inson ongida avtomatik tarzda ishlab chiqariladigan fikrlar majmuasidir. Ushbu nuqtayi nazarga ko'ra, kontseptual struktura o'zaro bog'liqliklarni yoki o'zaro konstruktiv domenlar o'rtasidagi yozishmalarga muvofiq tashkil etiladi.

Lakoff va Jonson o'zining ushbu asarida shuni ma'lum qiladiki, konseptual metafora nafaqat badiiy adabiyotda ma'lum janrlarni shakllantiruvchi, shoir-u yozuvchilarning eng muhim badiiy quroli, balki barcha til foydalanuvchilari uchun eng neytralidir. Ko'plab tadqiqotchilar konseptual metaforada ish olib borayotgan vaqtda, bunday ko'chim turini, asosan, tele va radioprogrammalarida, lug'at, gazeta hamda jurnallardan, suhbatlarda topganlar. Ammo, keyinchalik, Lakoff va Jonson shuni aniqladi: metafora biz bilan va u bizni atrofimizni o'rab turgan ko'chim turidir. Metaforalar o'y-fikrlarda sodir bo'ladi.

Konseptual metafora nazariyasiga ko'ra, metafora nafaqat til, balki fikrlarimizda yashaydi. Biz metafora nafqat dunyodagi ma'lum bir vaziyat haqida xabar berish, gapirish uchun, balki u haqida o'ylash uchun ham ishlatamiz. Shuning uchun ham u oddiy metaforalardan farqlanadi. Zamonaviy nazariyalarga ko'ra, metafora, asosan, konseptual, konvensiyalashgan va odatiy fikrlash bilan til tizimining bir qismi ekanligi haqida tushuncha amerikalik lingvist olim Michael Reddyning "The Conduit Metaphor", ya'ni "Quvur metaforasi" nomli esseyiga borib taqaladi. Bu birinchi marotaba "Metaphor and Thought", ya'ni "Metafora va fikr" maqolasida nashr etilgan, keyinchalik, tilshunos olim Ortony tomonidan qayta ishlangan. Ushbu maqolada Reddy o'zining kamtarlik bilan aytganidan ko'proq narsaga erishgan: yagona, batafsil tahlil qilingan misol orqali u odatiy ingliz tilida metafora keng qo'llanilishini ko'rsatdi va metafora, asosan, badiiy yoki "majoziy" til sohasiga tegishli degan an'anaviy qarashni rad etgan. Reddy, hech bo'lmaganda, bitta muhim sohada, metaforaning manbayi til emas, balki fikr ekanligini va u bizning tajribamizni oddiy va konvensiyalashgan tarzda tushunishimizning ajralmas qismi ekanligini, shuningdek, bizning kundalik xatti-harakatlarimiz metaforik tushunchamizni aks ettirishini ko'rsatib berdi. Garchi boshqa nazariyotchilar ham metaforaning ayrim xususiyatlarini payqagan bo'lsa-da, Reddy ushbu xususiyatlarni keng misollar asosida umumlashtirgan aniq lingvistik tahlil orqali birinchi bo'lib isbotlab bergan. Reddining kommunikatsiya tushunchasini qanday metafora orqali konseptualizatsiya qilishimiz haqidagi qarashlari bizga keng konseptual metafora tizimining kichik bir ko'rinishini beradi. Uning nashr etilishidan so'ng, bu tushuncha tilshunoslik va kognitiv fanlarning yangi bir yo'nalishini yaratdi, bu bizning fikrlash va harakatlarimizni boshqaradigan, til tuzilmasining ko'p qismini tashkil qiladigan metaforik fikr tizimlarini o'rganishga bag'ishlangan edi. Lakoffning maqolasi birinchi marta nashr etilgan Ortony (1993[1979]) to'plamidagi ko'pgina boblar zamonaviy metafora tadqiqotlari paydo bo'lishidan avval yozilgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Konseptual metaforaning lingvistik, kontekstual xususiyatlarini tahlil qilishda umumiy diskurs tahlil usulidan foydalanish maqsadga muvofiq bo'ladi. Misol uchun, quyidagi tarzda tasvirlangan sevgi munosabatini ko'rib chiqsak: "Bizning munosabatimiz qiyinchiliklarga duch keldi".

Bu yerda sevgi sayohat sifatida konseptualizatsiya qilinmoqda, bu munosabat to'xtab qolganligini, sevishganlar endi o'sha yo'nalishda davom eta olmasligini, ular ortga qaytishi yoki munosabatni to'liq tark etishi kerakligini anglatadi. Bu holat yakka holat emas. Misol uchun, ingliz tilida sevgi sayohat sifatida konseptualizatsiya qilingan kundalik ifodalar ko'p va ular faqat sevgi haqida gapirish uchun emas, balki uni tahlil qilish uchun ham qo'llaniladi. Ularning ayrimlari aynan sevgi haqida, boshqalari esa sevgi haqida tushunilishi mumkin:

- "Qancha yo'l bosganimizga qarang".
- "Bu uzoq, mashaqqatli yo'l bo'ldi".
- "Biz endi ortga qaytolmaymiz".
- "Biz ikki yo'ldan birini tanlashimiz kerak".
- "Ehtimol, biz o'z yo'limizni alohida qilishimiz kerak".
- "Munosabatimiz biror joyga bormayapti".
- "Biz joyimizda aylanmoqdamiz".
- "Bizning munosabatimiz izdan chiqdi".
- "Nikohimiz qiyinchilikka yuz tutmoqda".
- "Ehtimol, biz bu munosabatni tashlab ketishimiz kerak".

Tahlil va natijalar. Bu ifodalar oddiy kundalik hayotda keng qo'llaniladi va ular na poetik, na maxsus ritorik maqsad uchun ishlatiladi. Masalan, "qancha yo'l bosganimizga qarang" kabi ifodalar aynan sevgi haqida emas, lekin u sevgi bilan bog'liq kontekstdagi kabi tushunilishi mumkin.

Ushbu metaforik ramkada sevgililar birgalikda sayohat qilayotgan sayohatchilardir, ularning umumiy hayotiy maqsadlari esa birgalikda erishilishi lozim bo‘lgan manzillar sifatida qaraladi. Ularning munosabatlari bu maqsadlarga birgalikda intilish imkonini beradigan transport vositasi sifatida tasvirlanadi. Munosabat o‘z maqsadini faqatgina sheriklarning umumiy maqsadlari sari harakat qilishini ta’minlagan holda bajaradi, deb tushuniladi. Sayohat metaforasi munosabatning murakkab jihatlarini aks ettiradi, to‘siqlar va tanlov nuqtalari (masalan, yo‘llar chorrahalari) kabi nuqtalarda munosabatning yo‘nalishi va davom etishi bo‘yicha qarorlar qabul qilinishi zarurligini ta’kidlaydi. Ushbu metafora bir tajriba sohasini (muhabbat) boshqa, undan tubdan farq qiluvchi tajriba sohasi (sayohat) orqali tushunish orqali amalga oshadi. Ilmiy jihatdan, bu jarayonni matematik ma’noda sarchashma soha (sayohat)dan maqsadli soha (muhabbat)ga xaritalash (mapping) sifatida tushunish mumkin. Bu xaritalash mukammal tuzilmali va ontologik mosliklarni o‘z ichiga oladi, ya’ni muhabbat sohasidagi elementlar (masalan, oshiqalar, ularning umumiy maqsadlari, qiyinchiliklari va munosabatning o‘zi) sayohat sohasidagi parallel elementlarga (masalan, sayohatchilar, manzillar, transport vositalari va to‘siqlar) tizimli ravishda mos keladi. Ushbu xaritalashlarni konseptual tizim doirasida tushunishni osonlashtirish uchun Lakoff va Johnson (1980) xaritalashlarga esda qoladigan nom berishni taklif qilgan. Bu nomlar, odatda, xaritalashning tabiatini aks ettiradi, masalan, ingliz tilida “ LOVE IS JOURNET”,ya’ni “MUHABBAT – SAYOHAT” bo‘lib, u quyidagi ontologik mosliklar to‘plamini ifodalaydi:

1. Oshiqlar sayohatchilarga mos keladi.
2. Munosabat transport vositasiga mos keladi.
3. Oshiqlarning umumiy maqsadlari sayohat manzillariga mos keladi.
4. Munosabatdagi qiyinchiliklar sayohatdagi to‘siqlarga mos keladi.

Muhim jihat shundaki, xaritalash nomi va uning o‘zi o‘rtasida farq qilish zarur. Xaritalash bir bayonot emas, balki konseptual mosliklarning mukammal tuzilmasidir. Masalan, “MUHABBAT – SAYOHAT” nomi ushbu mosliklar to‘plamiga ishora qiluvchi shunchaki qisqartma hisoblanadi. Xaritalashlar epistemik mosliklarni tashkil qiladi, ya’ni, sarchashma soha (sayohat) haqidagi bilimlarni maqsadli soha (muhabbat)ga tatbiq qilish imkonini beradi. Bu bilimlarning o‘tishi munosabat kabi murakkab tushunchalarni tajribadan olingan aniqlroq doiralar orqali tushunishni osonlashtiradi. Masalan, “biz turib qoldik” degan ibora, sheriklardan biri munosabat haqida gapirar ekan, sayohat konsepsiyasini esga soladi. Sarchashma soha – sayohatda “biz turib qoldik” degan ibora quyidagi elementlarni o‘z ichiga oladi:

- Ikki sayohatchi transport vositasida manzilga qarab yo‘l olgan.
- Transport vositasi to‘siqqa duch kelib, harakatsiz qolgan.
- Agar hech qanday harakat qilinmasa, sayohatchilar manzilga yetib borolmaydilar.

Bu vaziyat bir nechta harakat variantlarini taqdim etadi:

1. Sayohatchilar transport vositasini ta’mirlab yoki to‘siqni bartaraf etib, harakatni davom ettirishi mumkin.
2. Ular harakatsiz transport vositasida qolib, sayohatni to‘xtatishni tanlashi mumkin.
3. Yoki ular transport vositasini tark etib, sayohatni batamom tashlashi mumkin.

Harakatsiz qolish kamroq kuch talab qilsa-da, umumiy maqsadlarga erishish istagini qondirmaydi. Bunday holatda metafora munosabatdagi qiyinchiliklarni hal qilish bo‘yicha qarorlarni ta’mirlash, tashlash yoki vaziyatni qabul qilish variantlarini aks ettiradi. Bu misol konseptual metaforalarning kognitiv vosita sifatida foydalanishini ko‘rsatadi. Ular murakkab sohalarni (muhabbat kabi) aniq va tanish sohalar (sayohat) orqali tushunish va sharhlashni ta’minlaydi.

Ingliz tilidagi “Love is journey”, ya’ni “Muhabbat – sayohat” metaforasi.

“Muhabbat – sayohat” metaforasi sevgining ontologiyasini sayohat ontologiyasi bilan bog‘laydigan struktural moslashuvlarni yaratadi. Ushbu moslashuv orqali sayohatning turli tanlov va harakatlari haqida tushuncha munosabatlar doirasiga qo‘llaniladi va unda xuddi shu kabi muqobil xatti-harakatlar ko‘rsatiladi. Quyida ushbu metaforik moslashuv orqali hosil qilingan muhabbat ssenariysi keltirilgan, bunda maqsadli sohadagi elementlar bosh harflar bilan yozilgan:

Ikki **sevgili** o‘zaro **munosabat** vositasida birgalikda **erishish mo‘ljallangan maqsad**larga tomon harakat qilmoqda. Biroq **munosabat**lar ba’zi **to‘siq**larga duch kelib, noto‘g‘ri ishlaydi. Agar **sevgililar** hech qanday harakat qilmasa, ular o‘zlarining **maqsadlari**ga yetisha olmaydilar. Ular uchun cheklangan muqobil tanlovlar mavjud:

- Ular MUNOSABATlarini TO‘SIQLARDAN o‘tish yoki ularni yengib o‘tish orqali qayta harakatga keltirishga urinishi mumkin.

• Ular noto‘g‘ri ishlayotgan MUNOSABAT vositasida qolib, o‘z MAQSADlariga erishish fikridan voz kechishi mumkin.

• Yoki ular, umuman, MUNOSABATdan voz kechishlari mumkin.

Noto‘g‘ri ishlayotgan munosabatda qolish eng kam kuch talab qiladi, ammo birgalikdagi maqsadlarga erishish istagini qondirmaydi. Bu misol bir konseptual sohadan boshqasiga o‘tkazilgan inference (xulosa chiqarish) namunasi sifatida qaralishi mumkin. Ana shunday moslashuvlar orqali biz sayohatga oid bilim va fikrlashni sevgi munosabatlarini talqin qilish uchun qo‘llaymiz.

Xulosa. “Metafora” termini pedagogik muloqotda yuzaga keladi va kognitiv mexanizm sifatida ta’lim jarayonida muhim rol o‘ynaydi. Konseptual metafora terminini muhokama qilishni yakunlar ekanmiz, uning lingvomadaniy tabiati borligini va uni mamlakatimizning ijtimoiy hayotidan, ayniqsa, ta’lim tizimidan, uning an’analaridan va xalqimizning ongidan ajratib bo‘lmasligini ta’kidlash muhimdir. Bu yerda inson faktori, shuningdek, metaforaning yaratuvchisi bo‘lgan muallifning shaxsiyati ham juda muhimdir”.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

(1). S.Shermamatova. O‘zbek tilida ma’no ko‘chish usullari. Metafora, metonimiya, sinekdoxa, vazifadoshlik. “Oriental Renaissanse”, 2023.

(2). J.Lakoff. The contemporary theory of metaphor. 1993.

(3). S.Muminov. Konseptual metafora va uning o‘zbek va ingliz tillarida namoyon bo‘lishi. “Innovative development and educational activities”, 2023.

(4). J.Lakoff, M.Jonson. Conseptual metaphor in everyday language. Shaping Enterpreneurship Research, 2020.

(5). Z.Kovekses. Conseptual metaphor theory: Some criticisms and alternative proposals. Annual Review of Cognitive Linguistics, 2008.

Hidoyatova Aziza Tal’at qizi (Toshkent davlat Sharqshunoslik universiteti tayanch doktoranti; e-mail: khidoyatovaaziza@gmail.com)

YAN KVI JA IJODIDA KVANJU QO‘ZG‘OLONI TASVIRI

Annotatsiya. *1980-yilning may oyida Janubiy Koreyaning Kvanju shahrida bo‘lib o‘tgan qo‘zg‘olon xalq hayotiga katta ta’sir qildi. Ijod ahli urushni har doim turli xil rakursda tasvirlashadi. XX asrning ikkinchi yarmida ijod qilgan yozuvchi Yan Kvi Ja o‘z asarlarida urush, mamlakatdagi ijtimoiy-siyosiy o‘zgarishlarni mamlakat aholisining turmush tarziga, ruhiyatiga qanday ta’sir o‘tkazgani haqida ma’lumot beradi. Mazkur maqolada Yan Kvi Janing “Sayohatchi sichqon” hikoyasi orqali qo‘zg‘olonning qahramon hayotiga ta’sirini ko‘rib chiqilgan. Shuningdek, tahlilga insonlar, xususan, qahramon holati, ruhiyatini ochishda yozuvchining badiiy detallarni mahirona qo‘llashi tortilgan.*

Kalit so‘zlar: *Kvanju, qo‘zg‘olon, zulmat, hid, sichqon, tabiat, o‘rmon, ruhiyat, harbiy boshqaruv.*

Хидоятова Азиза Талъат қизи (Высшая школа корееведения, базовый докторант Ташкентского государственного университета востоковедения; e-mail: khidoyatovaaziza@gmail.com)

ИЗОБРАЖЕНИЕ ВОССТАНИЯ В КВАНДЖУ В ТВОРЧЕСТВЕ ЯН КВИ ДЖА

Аннотация. *В мае 1980 года в городе Кванджу, Южная Корея, произошли восстания, которые оказали огромное влияние на жизнь народа. Писатели всегда описывают войну с разных точек зрения. Автор XX века Ян Кви Джа в своих произведениях затрагивает темы войны и социальных, политических изменений в стране, а также их влияние на образ жизни и психику населения. В этой статье рассматривается влияние восстания на жизнь главного героя в рассказе Ян Кви Джа «Бродячая мышь». Кроме того, в статье анализируется, как мастерски писатель использует художественные детали для раскрытия психологии героев, в частности, для отображения состояния героя.*

Ключевые слова: *Кванджу, восстание, тьма, запах, мышь, природа, лес, психика, военное руководство.*

Khidoyatova Aziza (Graduate School of Korean Studies, PhD student of Tashkent State University of Oriental Studies; e-mail: khidoyatovaaziza@gmail.com)

THE DEPICTION OF THE GWANGJU UPRISING IN THE WORKS OF YANG KWI JA

Annotation. *In May 1980, the uprising in the city of Gwangju, South Korea, had a significant impact on the lives of the people. Writers have always portrayed war from various perspectives. The 20th-century author, Yang Kwi Ja, in her works explores how the war and social-political changes in the country affected the lifestyle and psyche of its people. This article examines the impact of the uprising on the life of the*